Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA JEVGENIJA TANČEVA [*EVGENI TANCHEV*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 5. martā [1]

Apvienotās lietas C-674/18 un C-675/18

EM
pret
***TMD Friction GmbH* (C-674/18)**
un
FL
pret
***TMD Friction EsCo GmbH* (C-675/18)**

(*Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Direktīva 2001/23/EK – Darbinieku tiesību aizsardzība uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā – 3. un 5. pants – Direktīva 2008/94/EK – Darba ņēmēju tiesību aizsardzība darba devēju maksātnespējas gadījumā – Direktīvas 2008/94 8. pants – Papildpensija – Īpašumtiesību saņēmēju atbildība par tādu darbinieku papildpensiju, kuri pārņemti no maksātnespējīga darba devēja

1. Kādos apstākļos, ja tādi ir, atbildību par konkrētiem pensiju pabalstiem, kuri saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem nav jāmaksā iestādei, kas atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/94/EK (2008. gada 22. oktobris) par darba ņēmēju aizsardzību to darba devēja maksātnespējas gadījumā [2] 8. pantam atbild par maksātnespējīgo uzņēmumu darbinieku tiesību uz pensiju aizsardzību, var attiecināt uz maksātnespējīga uzņēmuma īpašumtiesību saņēmēju atbilstoši Padomes Direktīvas 2001/23/EK (2001. gada 12. marts) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā [3] 3. un/vai 5. pantam?

2. Tas būtībā ir jautājums, kas izriet no *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) (turpmāk tekstā – "iesniedzējtiesa") nolēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu. Iesniedzējtiesa lūdz dot norādījumus par to, vai ar Direktīvu 2001/23 ir saderīga noteikta prakse, kuras rezultātā, pamatojoties uz Vācijas tiesību aktiem, kas ir piemērojami uzņēmuma maksātnespējas gadījumā, tiek samazināta darbinieka un bijušā darbinieka papildpensija, un kā tas ietekmē īpašumtiesību saņēmēju atbildību.

1 Oriģinālvaloda – angļu.

2 OV 2008, L 283, 36. lpp. Jaunākais nolēmums par šīs direktīvas 8. panta nozīmi ir 2019. gada 19. decembra spriedums *Pensions-Sicherungs-Verein* (C-168/18, EU:C:2019:1128). Skat. it īpaši spriedumus, 2007. gada 25. janvāris, *Robins* u.c. (C-278/05, EU:C:2007:56); 2013. gada 25. aprīlis, *Hogan* u.c. (C-398/11, EU:C:2013:272); 2016. gada 24. novembris, *Webb-Sämann* (C-454/15, EU:C:2016:891), un 2018. gada 6. septembris, *Hampshire* (C-17/17, EU:C:2018:674).

3 OV 2001, L 82, 16. lpp.

3. Esmu secinājis, ka šo jautājumu galvenokārt reglamentē Direktīvas 2001/23 5. pantā atspoguļotais *lex specialis*. Turklāt pamatlietas apstākļos dalībvalsts judikatūra, saskaņā ar kuru īpašumtiesību saņēmēji tiek atbrīvoti no pārņemtā maksātnespējīgā uzņēmuma darbinieku tiesību uz pensiju nodrošināšanas attiecībā uz nodarbinātības periodiem pirms pārņemšanas dienas, pārsniedz Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā dalībvalstīm piešķirto rīcības brīvību ierobežot Direktīvas 2001/23 3. panta 1. punktā paredzētās īpašumtiesību saņēmēju tiesības un pienākumus, ja attiecīgās tiesības nav juridiski spēkā attiecībā pret personu, kas nodod īpašumtiesības [4]. Ja attiecīgajiem darbiniekiem saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem nav tiesību rīkoties, lai atsauktos uz šīm tiesībām dalībvalstu tiesās nolūkā nodrošināt, ka persona, kas nodod īpašumtiesības, izmaksās attiecīgos pensiju pabalstus [5], šādi pabalsti nav "maksājami" pirms maksātnespējas procesa sākšanas saskaņā ar Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktu. Tādēļ tās nevar tikt izslēgtas no īpašumtiesību saņēmēja pienākumiem saskaņā ar Direktīvas 2001/23 3. panta 1. punktu.

4. Tomēr, pat ja Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētais ierobežojums darbojas, uz to ir attiecināmas divas piebildes.

5. Pirmkārt, 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētais ierobežojums dalībvalstij ir jāīsteno ar tādu noteiktības un skaidrības pakāpi, lai garantētu Tiesas judikatūrā noteikto tiesisko drošību [6]. Šis jautājums ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

6. Otrkārt, saskaņā ar Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktu dalībvalsts tiesību aktos ir jābūt nodrošinātai tādai aizsardzībai, kas ir vismaz līdzvērtīga tai, kura ir paredzēta Direktīvā 2008/94. Tas ir jānosaka, ņemot vērā principus, ko Tiesa izstrādājusi 2019. gada 19. decembra spriedumā *Pensions-Sicherungs-Verein* [7], un tas arī ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Eiropas Savienības tiesību akti

7. Direktīvas 2001/23 3. panta 1. un 4. punktā, kā arī 5. panta 1. punktā, 2. punkta a) apakšpunktā un 4. punktā ir paredzēts:

"3. pants

1. Īpašumtiesības nododošās personas tiesības un pienākumi, kas izriet no darba līguma vai darba attiecībām, kas pastāv īpašumtiesību pārejas dienā, sakarā ar īpašumtiesību nodošanu pāriet īpašumtiesību saņēmējam.

[..]

4. a) Ja vien dalībvalstis nenosaka citādi, tad 1. un 3. punktu nepiemēro darbinieku tiesībām uz vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām ārpus dalībvalstu normatīvajos aktos paredzētās sociālā nodrošinājuma sistēmas.;

4 Spriedums, 2019. gada 7. oktobris, *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:839, 29. punkts).

5 Spriedums, 2019. gada 7. oktobris, *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:839, 25. punkts).

6 Direktīvas atkāpes kontekstā skat. spriedumu, 2010. gada 21. oktobris, *Accardo* u.c. (C-227/09, EU:C:2010:624, 55. punkts). Skat., piemēram, neseno spriedumu, 2019. gada 7. oktobris, *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:839, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

7 C-168/18, EU:C:2019:1128.

b) Ja arī tās neparedz, ka 1. un 3. punktu nepiemēro attiecībā uz tādām tiesībām saskaņā ar a) apakšpunktu, tomēr dalībvalstis paredz vajadzīgos pasākumus, lai aizsargātu darbinieku intereses un to darbinieku intereses, kas vairs nestrādā personas, kas nodod īpašumtiesības, uzņēmumā laikā, kad notiek īpašumtiesību pāreja, attiecībā uz šo personu tiesībām uz tūlītēju vai perspektīvu vecuma pabalstiem, tostarp apgādnieka zaudējuma pabalstu, saskaņā ar a) apakšpunktā minētajām papildu programmām.

[..]

5. pants

1. Ja vien dalībvalstis neparedz citādi, tad 3. un 4. pantu nepiemēro attiecībā uz uzņēmuma, uzņēmējsabiedrības vai uzņēmuma vai uzņēmējsabiedrības daļas īpašumtiesību nodošanu, kur pret personu, kas nodod īpašumtiesības, uzsākta bankrota procedūra vai citas maksātnespējas procedūras, kas sāktas nolūkā veikt minētās personas aktīvu realizāciju un atrodas kompetentas valsts iestādes uzraudzībā (tas var būt kompetentas valsts iestādes pilnvarots administrators).

2. Ja 3. un 4. pantu attiecina uz īpašumtiesību nodošanu laikā, kad notiek maksātnespējas process, kas ir uzsākts pret personu, kura nodod īpašumtiesības (neatkarīgi no tā, vai šis process ir sākts, lai realizētu īpašumtiesības nododošās personas aktīvus), un ja šādu procesu uzrauga kompetenta valsts iestāde (kas var būt ar valsts tiesību aktiem noteikts administrators), tad dalībvalsts var paredzēt, ka:

a) neskatoties uz 3. panta 1. punktu, īpašumtiesības nododošās personas parādus, kas izriet no darba līgumiem vai darba attiecībām un ir maksājami līdz īpašumtiesību nodošanai vai pirms maksātnespējas procesa sākšanas, nenodod īpašumtiesību saņēmējam, ja saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem šāda rīcība rada aizsardzību, kas ir vismaz līdzvērtīga tai, kas paredzēta situācijās, uz ko attiecas Padomes Direktīva 80/987/EEK (1980. gada 20. oktobris) par dalībvalstu normatīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku aizsardzību to darba devēja maksātnespējas gadījumā [OV 1980, L 283, 23. lpp.], un/vai, alternatīvi, ka

[..].

4. Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai neļautu maksātnespējas procesu izmantot ļaunprātīgi, atņemot darbiniekiem tiesības, kas paredzētas šajā direktīvā."

8. Direktīvas 2008/94 8. pantā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka tiek veikti vajadzīgie pasākumi, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses un to personu intereses, kas jau ir atlaistas no darba devēja uzņēmuma dienā, kad darba devējs kļūst maksātnespējīgs, attiecībā uz viņu tiesībām uz tūlītēju vai gaidāmo vecuma pabalstu, to skaitā apgādnieka zaudējuma pabalstu, saskaņā ar uzņēmumu vai starpuzņēmumu pensiju programmām, kuras nav saistītas ar valstu sociālā nodrošinājuma sistēmām."

B. Dalībvalsts tiesību akti

9. *Bürgerliches Gesetzbuch* (Vācijas Civilkodekss, turpmāk tekstā – "*BGB*") 613.a panta nosaukums ir "Tiesības un pienākumi, mainoties uzņēmuma īpašniekam". Tā 1. punktā ir paredzēts:

"(1) Ja uzņēmums vai tā daļa ar tiesisku darījumu pāriet citas personas īpašumā, šī persona pārņem tiesības un pienākumus, kas pārejas brīdī izriet no darba līgumiem. Ja šīs tiesības un pienākumus reglamentē koplīguma tiesību normas vai darba līgums, tad tie kļūst arī par sastāvdaļu darba tiesiskajām attiecībām starp jauno īpašnieku un darbinieku un viena gada laikā pēc uzņēmuma pārejas tos nevar grozīt par sliktu darbiniekam [..]."

10. Saskaņā ar iesniedzējtiesas nolēmumiem, ņemot vērā *BGB* 613.a panta 1. punktu, Vācijas tiesību aktos principā ir paredzēts, ka uzņēmuma īpašumtiesību pārejas brīdī tiek saglabātas pārņemtā darbinieka tiesības uz aroda pensijas pabalstiem. Tomēr atbilstoši iesniedzējtiesas judikatūrai, kas aizsākta ar 1980. gada 17. janvāra spriedumu, un prioritārajām Likuma par maksātnespēju normām 613.a panta 1. punkts nav piemērojams tiktāl, ciktāl īpašumtiesību saņēmējs nav atbildīgs par nākotnes aroda pensijas daļu, kura pamatojas uz darba stāžu, ko darbinieks šajā uzņēmumā ieguvis pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas. Šā ierobežojuma pamatā ir kreditoru prasījumu vienlīdzīgas apmierināšanas princips. Uzsākot maksātnespējas procesu, visas parādsaistības ir jāapmierina tikai saskaņā ar attiecīgajiem *Insolvenzordnung* (Vācijas Likums par maksātnespēju) noteikumiem.

11. *Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung* (Likums par aroda pensiju pilnveidošanu, *Betriebsrentengesetz – BetrAV6*) 7. panta 1. punktā ir paredzēts, ka galīgi iegūtās tiesības ir jāatzīst juridiskajai struktūrai, kas atbildīga par aizsardzību maksātnespējas gadījumā, savukārt 7. panta 2. punkta sestajā teikumā ir paredzēts, ka juridiskajai struktūrai, kas atbildīga par aizsardzību maksātnespējas gadījumā, nav pienākuma ņemt vērā izmaiņas aroda pensijas aprēķināšanas pamatā, kas izdarītas pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

12. Likuma par aroda pensiju pilnveidošanu 14. pantā "Struktūra, kas apdrošina aroda pensijas pret maksātnespējas risku" ir noteikts, ka šī struktūra ir *Pensions-Sicherungs-Verein Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit* [Pensiju apdrošināšanas apvienība (turpmāk tekstā – "*PSV*")]. Saskaņā ar iesniedzējtiesas nolēmumu tajā pašā tiesību aktā ir paredzēts, ka *PSV* garantē tiesības, kas ir iegūtas, jo ir sasniegti konkrēti mērķi tostarp darba stāža ziņā (skat. it īpaši Likuma par aroda pensiju pilnveidošanu 1.b pantu un 30.f pantu).

II. Pamatlietas fakti un prejudiciālie jautājumi

Lieta C-674/18 EM pret "TMD Friction GmbH"

13. Lietā C-674/18 prasītājs EM, kas ir dzimis 1980. gadā, tika pieņemts darbā *Textar GmbH* 1996. gadā. Saskaņā ar uzņēmuma koplīgumu *Textar GmbH* darbiniekiem tostarp bija paredzēta aroda pensija. Saskaņā ar pensiju programmu vecuma pensijas apmērs par katru nostrādāto gadu ir no 0,2 līdz 0,55 procentiem no ikmēneša bruto darba samaksas, ko darbinieks saņēmis konkrētā datumā pirms savu darba tiesisko attiecību izbeigšanas.

14. EM darba tiesiskās attiecības vēlāk pārņēma *TMD Friction GmbH*. Pār šā uzņēmuma mantu 2009. gada 1. martā tika uzsākts maksātnespējas process. 2009. gada aprīlī atbildētājs [8] pārņēma *TMD Friction GmbH* uzņēmējdarbību – kas tika turpināta arī pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas – pēc uzņēmuma pārdošanas, ko veica tiesas iecelts maksātnespējas administrators.

15. *PSV* – likumā noteiktā struktūra Vācijā, kas apdrošina aroda pensijas pret maksātnespējas risku, – informēja EM, ka maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī sava vecuma (29 gadi) dēļ viņš vēl nav ieguvis garantētās tiesības uz gaidāmo pabalstu un tādēļ atbilstoši Vācijas tiesību aktiem, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, kas teorētiski dotu tiesības saņemt pabalstu (piemēram, pensijas vecuma sasniegšana), viņš nesaņems pabalstu no *PSV*.

16. Iesniedzējtiesā EM apgalvoja, ka turpmāk, iestājoties gadījumam, kas rada tiesības uz pabalstiem (piemēram, pensionēšanās vecums), atbildētājam esot jāpiešķir viņam aroda pensija, pamatojoties uz pensiju programmu, un ka tās apmērs ietver arī pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas iegūto darba stāžu.

8 Saskaņā ar EM rakstveida apsvērumiem tajā laikā īpašumtiesības saņēmējas personas nosaukums bija *Friction OpCo*, kas ir *TMD* grupas meitasuzņēmums, kurš vēlāk nosaukuma maiņas rezultātā kļuva par *TMD Friction*.

17. Iesniedzējtiesā *TMD Friction GmbH* apgalvoja, ka gadījumā, kad mainās uzņēmuma īpašnieks pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas pār personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, mantu, īpašumtiesību saņēmējs ir atbildīgs tikai par aroda pensijas daļu, kas pamatojas uz šajā uzņēmumā iegūto darba stāžu pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas.

18. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa ir iesniegusi Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 2001/23] 3. panta 4. punkts gadījumos, kad mainās uzņēmuma īpašnieks pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas pār personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, mantu, pieļauj ietvert valsts tiesību aktos, kuros uzņēmuma īpašnieka maiņas gadījumā principā ir paredzēts piemērot [Direktīvas 2001/23] 3. panta 1. un 3. punktu arī darba ņēmēju tiesībām uz vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām, tādu ierobežojumu, ka īpašumtiesību saņēmējs nav atbildīgs par tiesībām uz gaidāmo pabalstu, kuras pamatojas uz darba stāžu, kas iegūts pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas?

2) Ja atbilde uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

vai saskaņā ar [Direktīvas 2001/23] 3. panta 4. punkta b) apakšpunktu vajadzīgos pasākumus, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses attiecībā uz viņu tiesībām uz tūlītēju vai gaidāmo vecuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām gadījumos, kad mainās uzņēmuma īpašnieks pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas pār personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, mantu, veic saskaņā ar [Direktīvas 2008/94] 8. pantā prasīto aizsardzības līmeni?

3) Ja atbilde uz otro prejudiciālo jautājumu ir noliedzoša:

vai [Direktīvas 2001/23] 3. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka vajadzīgos pasākumus, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses saistībā ar viņu tiesībām uz tūlītēju vai gaidāmo vecuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām, veic tad, ja valsts tiesību aktos ir paredzēts, ka:

– pienākums piešķirt vecuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām darba ņēmējam, kuru skar uzņēmuma īpašnieka maiņa maksātnespējas gadījumā, principā pāriet uz uzņēmuma īpašumtiesību saņēmēju,

– uzņēmuma īpašumtiesību saņēmējs par nākotnes tiesībām saņemt pabalstu ir atbildīgs tādā mērā, kādā tās pamatojas uz šajā uzņēmumā iegūto darba stāžu pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas,

– saskaņā ar valsts tiesību aktiem noteiktam subjektam, kas apdrošina pret maksātnespējas risku, šajā gadījumā nav jāuzņemas atbildība par nākotnes tiesību saņemt pabalstu daļu, kas iegūta pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas, un

– darba ņēmējs prasījumu viņa nākotnes tiesību saņemt pabalstu tās daļas vērtībā, kas iegūta pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas, var pieteikt personas, kas nodod īpašumtiesības, maksātnespējas procesā?

4) Vai tad, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem [Direktīvas 2001/23] 3. un 4. pants uzņēmuma īpašnieka maiņas gadījumā ir jāpiemēro arī maksātnespējas procesa laikā, [Direktīvas 2001/23] 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts ir piemērojams darba ņēmēju tiesībām uz gaidāmo pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām, ja, kaut arī šīs tiesības jau ir radušās pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas, tomēr darba ņēmēja tiesības saņemt pabalstu tās izraisa tikai tad, kad iestājas apdrošināšanas gadījums, un tādējādi tikai vēlāk?

5) Ja atbilde uz otro vai ceturto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

vai minimālais aizsardzības līmenis, kas dalībvalstīm ir jānodrošina saskaņā ar [Direktīvas 2008/94] 8. pantu, ietver arī pienākumu aizsargāt tiesības uz gaidāmo pabalstu, kas vēl nebija likumiski garantētas maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī un kas par likumiski garantētām vispār kļūst tikai tāpēc, ka darba tiesiskās attiecības netiek izbeigtas saistībā ar maksātnespēju?

6) Ja atbilde uz piekto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

kādos apstākļos zaudējumi, kurus saistībā ar aroda pensijām kādreizējais darba ņēmējs cieš darba devēja maksātnespējas dēļ, var tikt uzskatīti par acīmredzami nesamērīgiem un tāpēc radīt dalībvalstīm pienākumu šādā gadījumā nodrošināt minimālo aizsardzību saskaņā ar [Direktīvas 2008/94] 8. pantu, lai gan darba ņēmējs saņems vismaz pusi no pabalstiem, kas izriet no viņa iegūtajām tiesībām saņemt pensiju?

7) Ja atbilde uz piekto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

vai darba ņēmēju tiesību uz gaidāmo pabalstu aizsardzība, kas vajadzīga saskaņā ar [Direktīvas 2001/23] 3. panta 4. punkta b) apakšpunktu vai [Direktīvas 2008/94] 5. panta 2. punkta a) apakšpunktu un kas ir līdzvērtīga [Direktīvas 2008/94] 8. pantā prasītajai aizsardzībai, tiek nodrošināta arī tad, ja tā izriet nevis no valsts tiesību aktiem, bet tikai no [Direktīvas 2008/94] 8. panta tiešas piemērošanas?

8) Ja atbilde uz septīto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

vai [Direktīvas 2008/94] 8. pantam ir tieša iedarbība, kā rezultātā jebkurš darba ņēmējs uz to var atsaukties valsts tiesā, arī tad, ja, kaut arī viņš saņem vismaz pusi no pabalstiem, kas izriet no viņa iegūtajām tiesībām saņemt pensiju, tomēr viņa ciestie zaudējumi darba devēja maksātnespējas dēļ ir uzskatāmi par nesamērīgiem?

9) Ja atbilde uz astoto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

vai saskaņā ar privāttiesībām dibināta sabiedrība, kuru dalībvalsts – darba devējiem saistošā veidā – ir noteikusi par subjektu, kas apdrošina aroda pensijas pret maksātnespējas risku, uz ko attiecas valsts finanšu darījumu uzraudzība, kā arī kas saskaņā ar publiskajām tiesībām iekasē no darba devējiem iemaksas, kuras nepieciešamas apdrošināšanai pret maksātnespēju, un kā iestāde ar administratīvu aktu var radīt piespiedu izpildes priekšnoteikumus, ir dalībvalsts iestāde?"

Lieta C-675/18 FL pret "TMD Friction EsCo GmbH"

19. No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka FL lieta no EM lietas atšķiras tikai tiktāl, ciktāl viņa tiesības saņemt pensiju bija garantētas maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī.

20. FL ir dzimis 1950. gadā un tika pieņemts darbā *Textar GmbH* 1968. gadā. Šajā uzņēmumā pastāvēja uzņēmuma koplīgums, kurā darbiniekiem tostarp bija paredzēta aroda pensija. Saskaņā ar pensiju programmu vecuma pensijas apmērs par katru nostrādāto gadu ir 0,5 procenti no ikmēneša bruto darba samaksas, ko darbinieks saņēmis konkrētā datumā pirms savu darba tiesisko attiecību izbeigšanas.

21. FL darba tiesiskās attiecības vēlāk pārņēma *TMD Friction GmbH*. Pār šā uzņēmuma mantu 2009. gada 1. martā tika uzsākts maksātnespējas process. 2009. gada 22. aprīlī *TMD Friction EsCo GmbH* pārņēma *TMD Friction GmbH* uzņēmējdarbību – kas tika turpināta arī pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas – pēc uzņēmuma pārdošanas, ko veica tiesas iecelts maksātnespējas administrators.

22. No 2015. gada 1. augusta, proti, pensionēšanās brīža, FL saņem no *TMD Friction EsCo GmbH* aroda pensiju saskaņā ar pensiju programmu 145,03 EUR apmērā mēnesī.

23. No 2015. gada 1. augusta FL saņem arī no *PSV* vecuma pensiju 816,99 EUR apmērā mēnesī. Saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem *PSV* to aprēķināja, pamatojoties uz prasītāja mēneša bruto darba samaksu, kāda bija spēkā maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī (2009. gada 1. martā).

24. Iesniedzējtiesā FL apgalvoja, ka *TMD Friction EsCo GmbH* esot jāmaksā viņam lielāka aroda pensija – pamatojoties uz viņam piemērojamo galīgās darba algas pensiju programmu un ņemot vērā ieskaitāmo 45 gadu darba stāžu pie *TMD Friction EsCo GmbH* un tā juridiskajiem priekštečiem un pirms darba tiesisko attiecību izbeigšanas noteikto bruto darba samaksu 4940 EUR mēnesī, viņa aroda pensijas apmērs esot 1115,50 EUR mēnesī. No tā *TMD Friction EsCo GmbH* drīkstot atskaitīt tikai *PSV* izmaksāto pabalstu 816,99 EUR apmērā, tāpēc uzņēmumam esot jāmaksā viņam par 149,48 EUR mēnesī lielāka pensija [9].

25. *TMD Friction EsCo GmbH* apgalvo, ka, mainoties uzņēmuma īpašniekam pēc personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, maksātnespējas procesa uzsākšanas, šo īpašumtiesību saņēmējs ir atbildīgs tikai par aroda pensijas daļu, kas pamatojas uz šajā uzņēmumā iegūto darba stāžu pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas.

26. Tāpēc iesniedzējtiesa atsaucas uz tiem pašiem prejudiciālajiem jautājumiem, kas minēti šo secinājumu 18. punktā, izņemot to, ka tā šajā punktā minēto 3., 5. un 6. jautājumu aizstāj ar šādiem jautājumiem:

"3) Ja atbilde uz otro prejudiciālo jautājumu ir noliedzoša:

vai [Direktīvas 2001/23] 3. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka vajadzīgos pasākumus, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses saistībā ar viņu tiesībām uz tūlītēju vai gaidāmo vecuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām, veic tad, ja valsts tiesību aktos ir paredzēts, ka:

– pienākums piešķirt vecuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām darba ņēmējam, kuru skar uzņēmuma īpašnieka maiņa maksātnespējas gadījumā, principā pāriet uz uzņēmuma īpašumtiesību saņēmēju,

– uzņēmuma īpašumtiesību saņēmējs par tiesībām uz gaidāmo pabalstu, kura apmērs tostarp ir atkarīgs no uzņēmumā iegūtā darba stāža un darba samaksas apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīdī, ir atbildīgs tādā mērā, kādā tās pamatojas uz šajā uzņēmumā iegūto darba stāžu pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas,

– saskaņā ar valsts tiesību aktiem noteiktam subjektam, kas apdrošina pret maksātnespējas risku, šajā gadījumā nav jāuzņemas atbildība par tiesību uz gaidāmo pabalstu daļu tiktāl, ciktāl tās apmēru aprēķina atkarībā no darba samaksas, ko darba ņēmējs saņēmis pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas datuma, un

9 No lietas materiāliem izriet, ka minētais ir saistīts ar Likuma par aroda pensiju pilnveidošanu 7. panta 2. punktu, kas aprakstīts šo secinājumu 11. punktā.

– ne īpašumtiesību saņēmējs, ne subjekts, kas apdrošina pret maksātnespējas risku, nav atbildīgs par tiesību uz gaidāmo pabalstu pieaugumu, ko izraisa darba samaksas pieaugums pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas, ja šis pieaugums attiecas uz darba stāžu, kas šajā uzņēmumā iegūts pirms minētā datuma,

– darba ņēmējs par šo savu tiesību uz gaidāmo pabalstu starpību naudas izteiksmē var pieteikt prasījumu personas, kas nodod īpašumtiesības, maksātnespējas procesā?

5) Ja atbilde uz otro vai ceturto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

vai minimālais aizsardzības līmenis, kas dalībvalstīm ir jānodrošina saskaņā ar [Direktīvas 2008/94] 8. pantu, ietver arī maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī iegūto tiesību uz gaidāmo pabalstu daļu, kas rodas tikai tāpēc, ka darba tiesiskās attiecības netiek izbeigtas saistībā ar maksātnespēju?

6) Ja atbilde uz piekto prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

kādos apstākļos zaudējumi, kurus saistībā ar aroda pensijām kādreizējais darba ņēmējs cieš darba devēja maksātnespējas dēļ, var tikt uzskatīti par acīmredzami nesamērīgiem un tāpēc radīt dalībvalstīm pienākumu šādā gadījumā nodrošināt minimālo aizsardzību saskaņā ar [Direktīvas 2008/94] 8. pantu, lai gan kādreizējais darba ņēmējs saņem vismaz pusi no pabalstiem, kas izriet no viņa iegūtajām tiesībām saņemt pensiju?"

27. Rakstveida apsvērumus Tiesai iesniedza EM, FL, Vācijas Federatīvā Republika un Eiropas Komisija. Visi minētie piedalījās 2019. gada 12. decembra tiesas sēdē kopā ar *TMD Friction GmbH* un *TMD Friction EsCo GmbH* (turpmāk tekstā kopā – "atbildētāji").

III. Novērtējums

A. Pieeja

28. Šajā sadaļā es pievērsīšos trim aspektiem, lai izklāstītu savu pieeju pamatlietā esošā juridiskā jautājuma atrisināšanai.

1. Par pamatlietas horizontālo raksturu

29. Pirmkārt, 8. un 9. jautājums nav pieņemams. Pamatlieta attiecas uz iepriekš minēto Savienības direktīvu interpretāciju tiesas procesā starp privātām pusēm, līdz ar to šo direktīvu tiešajai iedarbībai vai kā citādi nevar būt izšķiroša nozīme [10]. Neraugoties uz to, 8. un 9. jautājums attiecas uz tiešiem pienākumiem, kas izriet no Direktīvas 2008/94, 9. jautājumā apraksta veidā atsaucoties uz *PSV* [11].

10 Skat. spriedumu, 2017. gada 10. oktobris, *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745); 2018. gada 7. augusts, *Smith* (C-122/17, EU:C:2018:631), un 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 28. punkts).

11 Spriedums, 2019. gada 19. decembris, *Pensions-Sicherungs-Verein* (C-168/18, EU:C:2019:1128).

30. Tomēr *PSV* nav lietas dalībnieks, turklāt 8. un 9. jautājums, atbildes uz kuriem ietekmētu *PSV* intereses, pārsniedz to, kas radītu tikai negatīvas sekas uz trešās personas tiesībām [12], kā tas ir pieļaujams saskaņā ar Tiesas judikatūru [13]. Līdz ar to, ja Tiesa atbildētu uz 8. un 9. jautājumu par tiešo iedarbību, proti, jautājumiem, kas pēc būtības tika uzdoti un uz kuriem tika atbildēts 2019. gada 19. decembrī iepriekš minētajā spriedumā *Pensions-Sicherungs-Verein* [14], tas nenovēršami nozīmētu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā minēto pušu procesuālo tiesību vienlīdzības un tiesību uz aizstāvību pārkāpumu [15]. Tā kā *PSV* nav atbildētājs, jautājumi ir arī hipotētiski.

31. Tādējādi minimālajai garantijai, kas paredzēta Direktīvas 2008/94 8. pantā [16], pamatlietā var būt nozīme tikai tiktāl, ciktāl šie noteikumi ir *saistīti* ar juridiskajām sekām attiecībā uz atbildētājiem, piemēram, ņemot vērā Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta interpretāciju [17].

32. Ņemot vērā to, ka pamatlieta attiecas uz horizontālu tiesas procesu starp privātām personām, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā visas valsts tiesību normas un jāizmanto šajās tiesībās atzītās interpretācijas metodes, lai tās interpretētu cik vien iespējams atbilstoši aplūkotās direktīvas tekstam un mērķim, lai sasniegtu tajā paredzēto rezultātu un tādējādi izpildītu LESD 288. panta trešajā daļā noteikto [18].

2. Par dalībvalstu tiesību aktu neinterpretēšanu

33. Otrkārt, tikpat lietderīgi kā Tiesai sniegtā informācija par Vācijas tiesību aktiem maksātnespējas un pensiju jomā ir atgādināt, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesa nav kompetenta nedz lemt par valsts tiesību normu interpretāciju, nedz arī spriest par to, vai dalībvalsts iestāžu sniegtā šo normu interpretācija ir pareiza [19]. Līdz ar to šie secinājumi aprobežojas ar Direktīvu 2001/23 un 2008/94 attiecīgo tiesību normu interpretāciju un tajos netiks izteiktas pārdomas par Vācijas tiesību jēdzienu nozīmi.

12 Spriedums, 2018. gada 6. septembris, *Hampshire* (C-17/17, EU:C:2018:674, 69. punkts un tajā minētā judikatūra).

13 Piemēram, tieša iedarbība uzliek par pienākumu jebkurai dalībvalsts iestādei nepiemērot valsts tiesību normu, kas ir pretrunā Savienības tiesību normai, kurai ir tieša iedarbība. Skat. spriedumu, 2019. gada 19. decembris, *Deutsche Umwelthilfe* (C-752/18, EU:C:2019:1114, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

14 C-168/18, EU:C:2019:1128. Jāatzīmē, ka šajā tiesvedībā tika uzdots jautājums, kas ir identisks sestajam jautājumam, bet šajā gadījumā tas ir pieņemams, ņemot vērā, ka tam nav tiešas iedarbības. Astotā jautājuma elements, kas attiecas uz samērīgumu, nevis tiešo iedarbību, ir aplūkots pārformulētajā ceturtajā jautājumā (samērīgums ir izvērtēts arī sestajā jautājumā). Pilnības labad norādu, ka astotajā jautājumā nav precizēta persona, pret kuru būtu vērsta tiešā iedarbība.

15 Skat., piemēram, spriedumu, 2017. gada 26. jūlijs, *Sacko* (C-348/16, EU:C:2017:591). Šo pašu iemeslu dēļ es nepaudīšu viedokli par to, vai ar *PSV* piemērotajām tiesību normām EM tiek diskriminēts vecuma dēļ, lai gan diskriminācija vecuma dēļ tika apspriesta tiesas sēdē. Tiesai jau ir bijusi izdevība aplūkot jautājumu par diskrimināciju vecuma dēļ pensiju jomā, piemēram, spriedumā, 2019. gada 8. maijs, *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-24/17, EU:C:2019:373).

16 Jāatzīmē, ka ar Direktīvas 2008/94 16. pantu tika atcelta Direktīva 80/987, līdz ar to 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts var tikt saprasts kā tāds, kas attiecas uz Direktīvu 2008/94.

17 Spriedums, 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 28. un 29. punkts). Skat. arī ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumu lietā *Grenville Hamphshire* (C-17/17, EU:C:2018:287) 86. punktu, kurā viņa Direktīvas 2008/94 8. panta kontekstā ir norādījusi, ka "ar direktīvu tieši nevar tikt radīti pienākumi attiecībā uz privātpersonu". Ģenerāladvokāte atsaucas uz spriedumiem, 1994. gada 14. jūlijs, *Faccini Dori* (C-91/92, EU:C:1994:292, 25. punkts); 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c. (no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 108. punkts); 2014. gada 15. janvāris, *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, 36. punkts), un 2016. gada 19. aprīlis, *Dansk Industri* (C-441/14, EU:C:2016:278, 30. punkts).

18 Spriedums, 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 29. punkts). Ņemot vērā, ka no lietas materiāliem neizriet jautājums par to, ka uz šā strīda risinājumu būtu attiecināma kāda Pamattiesību hartas norma, kā arī pastāv situācija, kurā valsts tiesību akti nevar tikt interpretēti atbilstoši attiecīgajām Savienības direktīvas tiesību normām, pamatlietā nav nozīmes uz šādiem gadījumiem attiecināmiem noteikumiem, ko Tiesa ir izstrādājusi, piemēram, spriedumos, 2018. gada 17. aprīlis, *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2018:257); 2018. gada 6. novembris, *Bauer* un *Willmeroth* (C-569/16 un C-570/16, EU:C:2018:871), un 2018. gada 6. novembris, *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* (C-684/16, EU:C:2018:874).

19 Tiesas priekšsēdētāja rīkojums, 2015. gada 28. janvāris, *Gimnasio Deportivo San Andrés* (C-688/13, EU:C:2015:46, 30. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat., piemēram, neseno spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Fonds du Logement de la Région de Bruxelles Capitale* (C-632/18, EU:C:2019:833, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

3. Par iesniedzējtiesas galvenajām bažām un jautājumu pārformulēšanu

34. Treškārt, lai iesniedzējtiesai sniegtu noderīgu atbildi, es precizēšu, manuprāt, galvenos prejudiciālo jautājumu mērķus, kā arī pārformulēšu uzdotos jautājumus.

35. Šķiet, varētu runāt par trim mērķiem: 1) noteikt, vai pamatlietu reglamentē Direktīvas 2001/23 3. pants vai 5. pants, vai arī abas šīs normas, 2) tiklīdz tas ir konstatēts, vai saskaņā ar attiecīgo tiesību normu, pareizi to interpretējot, konkrētās lietas apstākļos atbildība izmaksāt EM un FL pieprasītos pabalstus pāriet uz atbildētāju, kas ir īpašumtiesību saņēmējs, un 3) kāda loma šajā ziņā ir Direktīvas 2008/94 8. pantam.

36. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesai prejudiciālu nolēmumu tiesvedībā ir tiesības sniegt valstu tiesām visas norādes, kuras tā uzskata par vajadzīgām pamatlietas atrisināšanai, bet tikai šo tiesu kompetencē ir pārbaudīt, vai faktiskie apstākļi, kas izraisa Savienības tiesību normas piemērošanu, ir izpildīti tajās izskatāmajā lietā, un tām ir jāizdara no tiem secinājumi, lai pieņemtu atbilstošu nolēmumu [20].

37. Turklāt Tiesa vairākkārt ir apstiprinājusi, ka, interpretējot Direktīvas 2001/23 3.–5. pantu, lai sniegtu valsts tiesai lietderīgu atbildi, Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi [21].

38. Līdz ar to es ierosinu atcelt pirmos četrus jautājumus, ņemot vērā, ka tie ir balstīti uz Direktīvas 2001/23 3. panta pārākumu pār tās 5. pantu, kas nav nedz apstiprināts Tiesas judikatūrā, nedz pašā Direktīvā 2001/23. Ņemot vērā pirmo no trim iepriekš minētajiem mērķiem (35. punkts), pirmais jautājums varētu tikt formulēts šādi:

"1) Vai gadījumā, ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēti ierobežojumi attiecībā uz darbinieku papildu aroda pensiju, par kuras izmaksu atbildīgs ir īpašumtiesību saņēmējs saistībā ar personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, maksātnespēju, attiecīgo darbinieku tiesības attiecībā uz īpašumtiesību saņēmēju galvenokārt reglamentē Direktīvas 2001/23 5. pants vai tās 3. pants, vai arī abas šīs normas?"

39. Attiecīgo tiesību normu, kā arī to savstarpējās hierarhijas noteikšana kvalitatīvi atšķiras no konstatācijas, vai konkrētajā lietā radusies problēma ietilpst to materiālās piemērošanas jomā.

40. Kā detalizētāk paskaidrots tālāk (šo secinājumu 44.–59. punkts), esmu secinājis, ka gadījumā, ja attiecīgā maksātnespējas procedūra neietilpst Direktīvas 2001/23 5. panta materiālās piemērošanas jomā, citas šīs direktīvas normas, piemēram, 3. panta 4. punkts, nevar tikt interpretētas tādējādi, lai aptvertu šo procedūru, jo Direktīvas 2001/23 5. pants ir *lex specialis*.

41. Tādēļ es ierosinu Tiesai atbildēt uz šādi formulētu papildu jautājumu:

"2) Vai attiecīgā maksātnespējas procedūra pamatlietā ietilpst Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punkta vai šā panta 2. punkta materiālās piemērošanas jomā?"

20 Skat. tostarp spriedumus, 2014. gada 5. jūnijs, *Mahdi* (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 78.–80. punkts un tajos minētā judikatūra), un 2018. gada 7. augusts, *Prenninger* u.c. (C-329/17, EU:C:2018:640, 27. punkts), kas minēti neseno ģenerāladvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumu lietā *Paulo Nascimento Consulting* (C-692/17, EU:C:2019:362) 13. zemsvītras piezīmē.

21 Spriedumi, 2017. gada 22. jūnijs, *Federatie Nederlandse Vakvereniging* u.c. (C-126/16, EU:C:2017:489, 36. punkts), un 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 36. punkts).

42. Kā paskaidrots tālāk (šo secinājumu 61.–79. punkts), esmu secinājis, ka pamatlieta ietilpst Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta materiālās piemērošanas jomā. Tomēr, lai sasniegtu otro no šo secinājumu 35. punktā konstatētajiem mērķiem, ir jāuzdod trešais jautājums. Vai, ņemot vērā pamatlietas faktus, ar kādu no Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta apakšpunktiem atbildētājiem tiek uzlikts pienākums nodrošināt EM un FL pieprasīto pensiju pabalstus? Šajā nolūkā varētu uzdot šādu trešo jautājumu:

"3) Vai pamatlietas apstākļos Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts vai b) apakšpunkts pieļauj dalībvalsts tiesību aktos paredzēt ierobežojumu, atbilstoši kuram īpašumtiesību saņēmējam nav pienākuma izmaksāt papildpensiju, pamatojoties uz darba stāžu, kas iegūts pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas?"

43. Visbeidzot, kā atspoguļots 5.–7. jautājumā, iesniedzējtiesa vēlētos noskaidrot par Direktīvas 2008/94 8. panta ietekmi uz Direktīvas 2001/23 interpretāciju. Tādēļ es ierosinu uzdot šādu jautājumu:

"4) Kāda loma pamatlietas apstākļos ir Direktīvas 80/987 8. pantam, it īpaši attiecībā uz samērīguma principu, ja pārņemtais darbinieks piedēvē pienākumu izmaksāt pensiju pabalstus īpašumtiesību saņēmējam un ja pret personu, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, ir uzsākts maksātnespējas process?"

B. Atbildes uz pārformulētajiem prejudiciālajiem jautājumiem

1. Par pirmo jautājumu

44. Uz pirmo pārformulēto jautājumu ir jāatbild, ka gadījumā, ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēti ierobežojumi attiecībā uz darbinieku papildu aroda pensiju, par kuras izmaksu atbildīgs ir īpašumtiesību saņēmējs saistībā ar personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, maksātnespēju, atbilstoši Savienības tiesībām šādu darbinieku tiesības attiecībā uz īpašumtiesību saņēmējiem galvenokārt reglamentē Direktīvas 2001/23 5. pants.

45. No lietas materiāliem izriet, ka maksātnespēja ir priekšnoteikums tam, lai vājinātu pārņemto darbinieku tiesības uz pensiju, kas ieviests iesniedzējtiesas judikatūrā no 1980. gada 17. janvāra un kas visvairāk satrauc iesniedzējtiesu. Kā norādīts Komisijas rakstveida apsvērumos, maksātnespējas procesa uzsākšana bija darbinieku tiesību zaudēšanas pamats.

46. Jāuzsver, ka Direktīvā 2001/23 paredzētā aizsardzība aptver visas darbinieku tiesības, ciktāl uz tām neattiecas kāds no minētajā direktīvā paredzētajiem izņēmumiem [22]. Principā Direktīvas 2001/23 3. panta 1. punkts uzliek par pienākumu īpašumtiesību saņēmējam, aprēķinot finansiāla rakstura tiesības, ņemt vērā visus pārņemto darbinieku nostrādātos darba gadus [23]. Pieļaujami ir tikai izņēmumi, kas ir paredzēti Direktīvā 2001/23, un tie noteikti ir jāinterpretē šauri, ņemot vērā, ka tie atkāpjas no Direktīvas 2001/23 pamatā esošā pamatmērķa – darbinieku aizsardzības atsevišķos uzņēmumu pārejas gadījumos [24].

22 Tiesas priekšsēdētāja rīkojums, 2015. gada 28. janvāris, *Gimnasio Deportivo San Andrés* (C-688/13, EU:C:2015:46, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

23 Spriedums, 2017. gada 6. aprīlis, *Unionen* (C-336/15, EU:C:2017:276, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 Skat., piemēram, spriedumus, 2002. gada 4. jūnijs, *Beckmann* (C-164/00, EU:C:2002:330, 29. punkts), un 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

47. Pirmie četri jautājumi šķiet balstīti uz Direktīvas 2001/23 uzbūvi, jo to pamatā ir pieņēmums, ka iesniedzējtiesas 1980. gada 17. janvārī pieņemtā judikatūra, saskaņā ar kuru īpašumtiesību saņēmējiem aroda pensiju saistību pret pārņemtajiem darbiniekiem ziņā nav jāņem vērā pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas iegūtais darba stāžs, ietilpst dalībvalstu rīcības brīvības tvērumā, kas izriet no Direktīvas 2001/23 3. panta 4. punkta a) apakšpunktā ietvertā formulējuma, ja vien "dalībvalstis nenosaka citādi", vai arī ka varētu būt jāizvērtē to atbilstība šīs direktīvas 3. panta 4. punkta b) apakšpunktam.

48. Drīzāk, kā apgalvots Vācijas rakstveida apsvērumos un ko atbalsta EM un FL, Direktīvas 2001/23 5. pants ir *lex specialis* [25], kas reglamentē vienīgi to, kādā mērā dalībvalstis no 3. un 4. pantā paredzētās aizsardzības var izslēgt darbiniekus, kas pārņemti no maksātnespējīga darba devēja.

49. Pirmkārt, tas neizbēgami izriet no 5. panta formulējuma. Tā saistība ar 3. un 4. pantu aprobežojas ar dalībvalstu rīcības brīvību paplašināt 3. un 4. pantā paredzēto aizsardzību "attiecībā uz uzņēmuma [..] īpašumtiesību nodošanu, kur pret personu, kas nodod īpašumtiesības, uzsākta bankrota procedūra vai citas maksātnespējas procedūras, kas sāktas nolūkā veikt minētās personas aktīvu realizāciju un atrodas kompetentas valsts iestādes uzraudzībā" (5. panta 1. punkts). Vispārināta atsauce uz Direktīvas 2001/23 3. un 4. pantu ir minēta arī 5. panta 2. punktā, papildus ierobežojot 3. un 4. pantā paredzētās aizsardzības tvērumu, to "attiecinot uz īpašumtiesību nodošanu laikā, kad notiek maksātnespējas process, kas ir uzsākts pret personu, kura nodod īpašumtiesības (neatkarīgi no tā, vai šis process ir sākts, lai realizētu īpašumtiesības nododošās personas aktīvus), un ja šādu procesu uzrauga kompetenta valsts iestāde" (5. panta 2. punkta a) apakšpunkts).

50. Turklāt, kā tiesas sēdē apgalvoja EM pārstāvis, 5. pants esot jāinterpretē tādējādi, lai atturētu no maksātnespējas procedūras ļaunprātīgas izmantošanas, ņemot vērā, ka dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, lai novērstu šādu ļaunprātīgu izmantošanu saskaņā ar Direktīvas 2001/23 5. panta 4. punktu. Direktīvas interpretācija, ka dalībvalstīm ir piešķirta rīcības brīvība vājināt darbinieku tiesības maksātnespējas procedūru, uz kurām nav attiecināms direktīvas 5. pants, kontekstā (veidā), atsaucoties uz citu Direktīvas 2001/23 normu, piemēram, tās 3. panta 4. punktu, nebūtu saderīga ar šo mērķi [26]. Tā būtu arī pretrunā Direktīvas 2001/23 uzbūvei.

51. Līdz ar to nedz Direktīvas 2001/23 uzbūve, kas arī varētu tikt noteikta tās iekšējā kontekstā [27], nedz direktīvas formulējums neliecina par to, ka tās 5. pants ir pakārtots 3. pantam kopumā vai arī 3. panta 4. punktā minētajiem noteikumiem par vecuma pensijām saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām. Tikai 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts ir atkarīgs no cita Savienības tiesību akta, proti, Direktīvas 80/987, kas bija Direktīvas 2008/94 priekštece [28]. Proti, kā norādīts EM rakstveida apsvērumos, Direktīvas 2001/23 5. pantā minētā atsauce uz Direktīvu 2008/94 (tās priekšteces – Direktīvas 80/987 – veidā) vēl vairāk pastiprina tā *lex specialis* statusu.

25 Noteikums par to, ka īpašs noteikums ir piemērojams, atkāpjoties no vispārīgāka noteikuma, jau sen ir iedibināts Tiesas judikatūrā. Skat., piemēram, spriedumu, 2005. gada 20. janvāris, *Engler* (C-27/02, EU:C:2005:33). Skat., piemēram, nesenāko spriedumu, 2019. gada 19. decembris, *Nederlands Uitgeversverbond and Groep Algemene Uitgevers* (C-263/18, EU:C:2019:1111, 55. punkts). Skat. vispārīgi Beck, G. *The Legal Reasoning of the Court of Justice of the EU*. Oksforda: Hart Publishing, 2012, 222.–223. lpp.

26 Tiesas sēdē gan EM, gan FL pārstāvji atteicās pamatoties uz tiesību ļaunprātīgu izmantošanu – papildus apgalvojumam, ka tas bija dalībvalstu tiesu novērtējuma ziņā, jebkurā citā ziņā šo jautājumu ir izvērtējusi Tiesa spriedumā, 2019. gada 13. jūnijs, *Ellinika Nafpigeia* (C-664/17, EU:C:2019:496). Jaunāko analīzi par Savienības tiesību ļaunprātīgu izmantošanu skat. ģenerāladvokāta P. Pikamēes [*P. Pikamäe*] secinājumos lietā *AFMB* (C-610/18, EU:C:2019:1010, 72.–82. punkts), spriedums vēl nav pasludināts, kā arī Leczykiewicz, D. "Prohibition of abusive practices as a "general principle" of EU law". *Common Market Law Review*, 56. sēj., 2019, 703. lpp.

27 Skat. manus secinājumus lietā *Pinckernelle* (C-535/15, EU:C:2016:996, 40. punkts).

28 Iepriekš 16. zemsvītras piezīme.

52. Direktīvas 2001/23 7. apsvērumā ir atspoguļots mērķis radīt skaidru iespēju dalībvalstīm īstenot rīcības brīvību konkrētā jomā. Tajā tostarp ir noteikts, ka Padomes Direktīvā 77/187/EEK (1977. gada 14. februāris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā [29] tika izdarīti grozījumi, "ņemot vērā [..] dalībvalstu likumdošanas tendences attiecībā uz ekonomiskās grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanu".

53. Manu aizstāvēto pieeju atbalsta arī Direktīvas 2001/23 izstrādāšanas vēsture.

54. Direktīvas 2001/23 5. pants kļuva par šīs direktīvas daļu pēc tam, kad Direktīvā 77/187 tika izdarīti grozījumi ar Padomes Direktīvas 98/50/EK (1998. gada 29. jūnijs), ar ko groza Direktīvu 77/187 [30], 4.a pantu.

55. Īpašu noteikumu ieviešana maksātnespējas jomā ir atspoguļota Direktīvas 98/50 7. apsvērumā [31]. Tajā ir noteikts, ka, "lai nodrošinātu maksātnespējīgo uzņēmumu izdzīvošanu, dalībvalstīm jābūt skaidrai iespējai nepiemērot Direktīvas 77/187/EEK 3. un 4. panta noteikumus uzņēmumu īpašnieka maiņai, kas veikta likvidācijas procedūras ietvaros, un *dažas* atkāpes no tās vispārējiem noteikumiem ir pieļaujamas gadījumā, ja uzņēmumu īpašnieka maiņa tiek veikta maksātnespējas procesā" (mans izcēlums).

56. Turklāt Direktīvas 98/50 3. apsvērumā ir paredzēts, ka minētā mērķis bija grozīt Direktīvu 77/187, tostarp "atbilstīgi Tiesas judikatūrai" [32]. Kā to nesen apbrīnojami detalizēti ir paskaidrojis ģenerāladvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*] [33], šajā judikatūrā ir noteikts izņēmums no Direktīvā 77/187 paredzētajām garantijām, vispirms pamatojot to ar bankrota tiesību *specifiskumu* [34].

57. Komisijas priekšlikumā, uz kuru balstīta Direktīva 98/50 [35], līdzīgi ir paredzēts, ka, "lai nodrošinātu maksātnespējīgo uzņēmumu izdzīvošanu, dalībvalstīm jābūt skaidrai iespējai nepiemērot direktīvas 3. un 4. panta noteikumus uzņēmumu īpašnieka maiņai, kas veikta likvidācijas procedūrā, un dažas atkāpes no tās vispārējiem noteikumiem pieļaujamas gadījumā, ja uzņēmumu īpašnieka maiņa ir veikta maksātnespējas procesā pirms [aktīvu] likvidācijas", savukārt Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumā ir norādīts, ka "jaunie noteikumi priekšlikumā attiecībā uz maksātnespējas situācijām ir apsveicams mēģinājums ieviest elastīguma elementu" [36].

29 OV 1977, L 61, 26. lpp.

30 OV 1998, L 201, 88. lpp. Trešā direktīva šajā secībā ir Direktīva 2001/23. Direktīvas 2001/23 3. panta 4. punkts līdzīgi bija ieviests ar Direktīvu 80/987, taču vispārīgā pensiju tēma jau bija regulēta Direktīvā 77/187. Tās 3. panta 3. punktā bija noteikts, ka "1. un 2. punktu nepiemēro darbinieku tiesībām uz vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pabalstu saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām [..]".

31 Šī norma vairs nav spēkā.

32 Skat. ģenerāladvokāta M. Špunara analīzi par Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktu secinājumos lietā *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:50, 42. punkts).

33 Turpat.

34 Mans izcēlums. Turpat, 43. punkts. Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktā faktiski ir kodificēti šādi Tiesas spriedumi, 1985. gada 7. februāris, *Abels* (135/83, EU:C:1985:55); 1991. gada 25. jūlijs, *d'Urso* u.c. (C-362/89, EU:C:1991:326); 1995. gada 7. decembris, *Spano* u.c. (C-472/93, EU:C:1995:421), un 1998. gada 12. marts, *Dethier Équipement* (C-319/94, EU:C:1998:99).

35 Priekšlikums Padomes Direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (COM(94) 300, galīgā redakcija) (OV 1994, C 274, 10. lpp.).

36 Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par priekšlikumu Padomes Direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (OV 1995, C 133, 13. lpp., 2.10.2. punkts).

58. Īsāk sakot, Direktīvas 2001/23 izstrādāšanas vēsturē nav nekādu norāžu par to, ka dalībvalstīm piešķiramais elastīgums attiecībā uz maksātnespējīgu uzņēmumu īpašnieka maiņu būtu bijis pakārtots iepriekš spēkā esošajiem vispārējiem noteikumiem par Direktīvas 2001/23 3. panta 4. punktā uzskaitītajiem pabalstiem. Tie ietver vecuma pensijas saskaņā ar uzņēmuma vai starpuzņēmumu papildu pensiju programmām, kas ir kategorija, uz ko attiecas pamatlieta. Jāpiebilst, ka tas ir pretrunā juridiskajai loģikai, ja vienu un to pašu situāciju var reglamentēt divas dažādas normas, piemēram, Direktīvas 2001/23 3. un 5. pants.

59. Šo iemeslu dēļ es ierosinu atbildēt uz pārformulēto pirmo jautājumu, kā tas ir ierosināts šo secinājumu 44. punktā.

2. Par otro jautājumu

60. Uz otro jautājumu ir jāatbild tādā nozīmē, ka iesniedzējtiesas nolēmumā aprakstītā maksātnespējas procedūra ietilpst nevis Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punkta, bet gan minētās direktīvas 5. panta 2. panta a) apakšpunkta materiālās piemērošanas jomā.

a) Atbilde uz jautājumu saistībā ar Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktu

61. Tiesas pastāvīgā judikatūra noteic, ka uz šo jautājumu jāatbild noliedzoši saistībā ar 5. panta 1. punktu, it īpaši ņemot vērā apstākli, ka judikatūra, kas izstrādāta pirms Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punkta pieņemšanas, ir būtiska, lai noteiktu 5. panta 1. punkta nozīmi [37]. Saskaņā ar šo judikatūru izšķirošie kritēriji, lai noteiktu, vai maksātnespējas process ir pret "personu, kas nodod īpašumtiesības, uzsākta bankrota procedūra vai citas maksātnespējas procedūras, kas sāktas nolūkā veikt minētās personas aktīvu realizāciju un atrodas valsts iestādes uzraudzībā", ir šīs procedūras "*noteikumi*" un ar to sasniedzamie "*mērķi*" [38].

62. Tiesa ir noteikusi, ka, lai uz uzņēmuma īpašnieka maiņu attiektos Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktā paredzētais izņēmums, ir jābūt izpildītiem trim kumulatīviem nosacījumiem. Proti, ka pret īpašumtiesības nododošo personu ir uzsākta bankrota procedūra vai analoģiska maksātnespējas procedūra, ka šī procedūra ir sākta nolūkā veikt minētās personas aktīvu realizāciju un ka tā notiek kompetentas valsts iestādes uzraudzībā [39]. Pamatojoties uz lietas materiāliem, tikai otrais no šiem nosacījumiem nav izpildīts pamatlietā. Tas attiecas uz procedūras mērķi.

63. Tiesas sēdē atbildētāju pārstāvis uzsvēra, ka pamatlietā aplūkotā uzņēmuma īpašnieka maiņa ir ļāvusi saglabāt darba vietas un uzņēmums varēja turpināt savu darbību un plaukt. Vācijas rakstveida apsvērumos ir norādīts, ka Vācijas tiesību aktu, kādi tie ir pašlaik, mērķis ir saglabāt darbinieku nodarbinātību, turklāt tiesas sēdē vēl tika apgalvots, ka, ierobežojot maksātnespējīgu uzņēmumu īpašumtiesību saņēmēju atbildību pensiju saistību jomā, pievilcīgāka tiek padarīta pārņemamā uzņēmuma iegāde. Uzņēmuma cena citādi būtu augstāka. Šie faktori ir arī minēti nolēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu.

64. Tomēr, kā norādīts EM rakstveida apsvērumos, tieši šo mērķi nepieļauj judikatūra par Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktu. Nosacījumam, ka procedūrai ir jābūt sāktai nolūkā veikt minētās personas aktīvu realizāciju, neatbilst procedūra, kuras mērķis ir attiecīgā uzņēmuma darbības turpināšana [40]. Šo nosacījumu piemēro neatkarīgi no attiecīgās procedūras nosaukuma dalībvalsts

37 Ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumi lietā *Plesser* (C-509/17, EU:2019:50, 42.–47. punkts un tajā minētā judikatūra).

38 Izcēlums oriģinālā. Ģenerāladvokāta P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumi lietā *Federatie Nederlandse Vakvereniging* u.c. (C-126/16, EU:C:2017:241, 53. punkts).

39 Spriedums, 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

40 Spriedums, 2019. gada 16. maijs, *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:424, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

tiesību aktos. Patiešām spriedumā Komisija/Itālija [41] Tiesa nepieņēma Itālijas valdības argumentus, ko tā izvirzīja, lai attaisnotu savu Direktīvas 2001/23 neīstenošanu attiecībā uz uzņēmumiem, kas "atrodas krīzes situācijā", pamatojoties uz to, ka citādi "iespējamais īpašumtiesību saņēmējs varētu atturēties no uzņēmuma iegādes, ja viņam būtu jāsaglabā uzņēmuma, kurā notiek īpašnieka maiņa, papildu personāls" [42].

65. Es nesaskatu, kā attiecīgā procedūra pamatlietā varētu tikt aplūkota citādi kā vien procedūra, kas ir vērsta uz efektīvas uzņēmuma vai to dzīvotspējīgo daļu darbības saglabāšanu [43], nevis procedūra, kuras mērķis ir aktīvu realizācija, lai panāktu vienošanos ar kreditoriem [44]. Tie ir nosacījumi, kas jāizpilda saskaņā ar Tiesas judikatūru, lai uz maksātnespējas procedūru varētu attiecināt Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktā minēto izņēmumu.

66. Vēl svarīgāks ir apstāklis, ka procedūra tika īstenota tikai četru mēnešu laikā. Šajā laika posmā uzņēmuma īpašumtiesības tika nodotas no viena *TMD* grupas meitasuzņēmuma otram, saglabājot uzņēmuma darbību. Nav apstrīdēts, ka uzņēmums turpināja veikt savu darbību tajā pašā adresē un ka gan personai, kas nodeva uzņēmuma īpašumtiesības, gan īpašumtiesību saņēmējam bija saistošs viens un tas pats koplīgums. Šķiet, ka neviena iestāde nav izdevusi rīkojumu par aktīvu realizāciju.

67. Katrā ziņā, ja bankrota procedūra bieži tiek izmantota reorganizācijas nolūkā, tās mērķis nav uzņēmuma likvidācija [45]. Judikatūrā jau sen ir noteikts, ka procedūras, kuru mērķis ir sekmēt uzņēmuma darbības turpināšanu, lai tas varētu vēlāk atgūties, neietilpst Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punkta materiālās piemērošanas jomā [46]. Šāda situācija ir pamatlietā.

68. Ja tas būtu prasītās analīzes noslēgums, es nevilcinātos Tiesai ierosināt nospriest, ka atbildētājiem ir jāgarantē pensiju pabalsti gan EM, gan FL tā, it kā maksātnespējas procedūra nekad nebūtu notikusi. Tomēr ir arī jāizvērtē dalībvalstīm 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā garantētā rīcības brīvība, kā arī tas, vai ar to ir saderīga iesniedzējtiesas judikatūra, kas pieņemta 1980. gada 17. janvārī.

b) Atbilde uz otro jautājumu saistībā ar Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punktu

69. Vispirms jānorāda, ka 5. panta 2. punkta b) apakšpunktam nav nozīmes šajā ziņā, jo, šķiet, pamatlietā nav vienošanās par "izmaiņām darbinieku nodarbinātības noteikumos un nosacījumos [..], lai saglabātu darba iespējas, nodrošinot uzņēmuma, uzņēmējsabiedrības vai uzņēmuma vai uzņēmējsabiedrības daļas izdzīvošanu".

70. Turklāt līdz šim Tiesa Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktu ir analizējusi daudz mazāk nekā 5. panta 1. punktu [47]. Tādēļ, nosakot tā nozīmi, manas vadlīnijas būs (ierobežotā) līdzšinējā Tiesas judikatūra un konkrētās normas formulējums, konteksts un mērķi [48].

41 Spriedums, 2009. gada 11. jūnijs (C-561/07, EU:C:2009:363).

42 Turpat, 26. punkts.

43 Ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumi lietā *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:50, 62. punkts).

44 Turpat. Skat. arī ģenerāladvokāta P. Mengoci secinājumus lietā *Federatie Nederlandse Vakvereniging* u.c. (C-126/16, EU:C:2017:241, 57. punkts).

45 Ģenerāladvokāta P. Mengoci secinājumi lietā *Federatie Nederlandse Vakvereniging* u.c. (C-126/16, EU:C:2017:241, 77. punkts).

46 Piemēram, spriedums, 1995. gada 7. decembris, *Spano* u.c. (C-472/93, EU:C:1995:421, 28. punkts), viens no precedentiem, kas faktiski kodificēts Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktā.

47 Tiesa to ir interpretējusi Tiesas priekšsēdētāja rīkojumā, 2015. gada 28. janvāris, *Gimnasio Deportivo San Andrés* (C-688/13, EU:C:2015:46), un spriedumā, 2009. gada 11. jūnijs, Komisija/Itālija (C-561/07, EU:C:2009:363).

48 Skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Robins* u.c. (C-278/05, EU:C:2006:476, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

71. Tiesa ir noteikusi, ka Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta "pamata premisa ir minētās direktīvas 3. un 4. panta piemērošana"[49]. Minētais ir saderīgs ar iedibināto noteikumu, ka Direktīvas 2001/23 normas, kurās ir paredzēti izņēmumi no īpašumtiesību saņēmēja tiesībām un tam saistošajiem pienākumiem, ir jāinterpretē šauri[50].

72. 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta formulējums un tā *travaux préparatoires* liecina, ka tas tika iekļauts direktīvā, lai garantētu dalībvalstīm rīcības brīvību ierobežot tās personas tiesības un pienākumus, kura nodod uzņēmuma īpašumtiesības, it īpaši – ja procedūra *nav* ierosināta, lai realizētu šīs personas aktīvus.

73. Ciktāl tas attiecas uz *travaux préparatoires*, es atsaucos uz šo secinājumu 55. un 57. punktā minēto informāciju. Dalībvalstīm bija jāpiešķir tikai "dažas atkāpes", lai nodrošinātu maksātnespējīgo uzņēmumu izdzīvošanu.

74. Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta ievadvārdos ir paredzēts: "Ja 3. un 4. pantu attiecina uz īpašumtiesību nodošanu laikā, kad notiek maksātnespējas process, kas ir uzsākts pret personu, kura nodod īpašumtiesības (neatkarīgi no tā, vai šis process ir sākts, lai realizētu īpašumtiesības nododošās personas aktīvus) [..]."

75. Šis formulējums var tikai nozīmēt, ka šajā tiesvedībā tiesības un pienākumi, ko īpašumtiesību saņēmēji pārņem saskaņā ar Direktīvas 2001/23 3. panta 1. punktu, ir attiecināmi uz *visām* maksātnespējas procedūrām, kas nav sāktas, lai realizētu īpašumtiesības nododošās personas aktīvus, kā tas ir pamatlietā, ņemot vērā to, ka dalībvalstij nav tiešas iespējas paredzēt citādi, pretēji Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punkta formulējumam, kas sākas ar vārdiem "Ja vien dalībvalstis neparedz citādi". Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta ievadvārdi "Ja 3. un 4. pantu attiecina uz īpašumtiesību nodošanu laikā, kad notiek maksātnespējas process" attiecas nevis uz dalībvalstu rīcības brīvību, bet gan uz faktiskiem un juridiskiem priekšnosacījumiem Direktīvas 2001/23 3. un 4. panta piemērošanai, piemēram, "uzņēmuma īpašnieka maiņa". Dalībvalstu rīcības brīvība tiek aplūkota 5. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā.

76. Šī interpretācija atbilst arī Tiesas judikatūrai[51]. Atkāpes pasākumi, kas atšķiras no atkāpēm, ko dalībvalstis var noteikt attiecībā uz maksātnespējas procedūrām, kuras nav sāktas, lai realizētu īpašumtiesības nododošās personas aktīvus, ir precizēti a) apakšpunktā.

77. Turklāt Vācijas rakstveida apsvērumos ir norādīts, ka saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem ierobežota rakstura izņēmums ir attiecināms uz tiesībām, kas iegūtas pirms maksātnespējas pasludināšanas, lai nodrošinātu uzņēmuma atgūšanos, kā to ļauj Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts. Tieši šādi ierobežota rakstura izņēmumi ir aptverti Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā.

78. Līdz ar to iesniedzējtiesas 1980. gada 18. janvāra nolēmumu un tās vēlāko judikatūru var uzskatīt kā ierobežojumu, kas tiek piemērots maksātnespējas procedūrām, kuras ietilpst Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta piemērošanas jomā. Nav nozīmes tam, ka pirms 5. panta iekļaušanas Direktīvā 2001/23 nepastāvēja ierobežojums. Dalībvalstīm nav pienākuma veikt īpašus pasākumus direktīvu īstenošanai, ja šie pasākumi ir juridiski saistoši[52]. Nav nekādas nozīmes

49 Spriedums, 2009. gada 11. jūnijs, Komisija/Itālija (C-561/07, EU:C:2009:363, 41. punkts).

50 Turpat, 30. punkts. Skat. arī šo secinājumu 46. punktu un tajā minēto judikatūru.

51 Kā minēts šo secinājumu 61. un 62. punktā.

52 Direktīvu 2001/23 var ieviest, izmantojot judikatūru. Skat., piemēram, spriedumu, 1986. gada 10. jūlijs, Komisija/Itālija (235/84, EU:C:1986:303). Skat. arī Prechal, S. *Directives in EU Law*. Oksforda: Oxford University Press, 2005, 78.–81. lpp. Šā darba 79. lpp. autors uzsver, ka attiecīgajai judikatūrai ir jābūt precīzai, publiskotai un paredzamai. Par Savienības tiesību īstenošanas saistošo tiesisko seku nozīmi skat. manus secinājumus lietā *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:272). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstu tiesām sava judikatūra ir jāpielāgo, lai tā atbilstu Savienības tiesībām. Skat., piemēram, spriedumu, 2018. gada 6. novembris, *Bauer* un *Willmeroth* (C-569/16 un C-570/16, EU:C:2018:871, 68. punkts).

tam, ka iesniedzējtiesas judikatūra ir pasludināta 1980. gada 18. janvārī, proti, pirms Direktīvas 2001/23 stāšanās spēkā, ņemot vērā, ka direktīvu var ieviest ar jau pieņemtiem dalībvalsts noteikumiem [53]. Tomēr, kā paskaidrots atbildē uz trešo jautājumu, [direktīvas] ieviešana, izmantojot judikatūru, var radīt grūtības attiecībā uz Savienības tiesībās paredzētajām tiesiskās drošības prasībām.

79. Katrā ziņā šo iemeslu dēļ es ierosinu atbildēt uz pārformulēto otro jautājumu, kā tas ir minēts šo secinājumu 60. punktā.

3. Par trešo jautājumu

80. Uz trešo pārformulēto jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka [Direktīvas 2001/23] 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir atļauts dalībvalstu tiesību aktos paredzēt ierobežojumu, saskaņā ar kuru īpašumtiesību saņēmējam nav pienākuma izmaksāt papildpensiju attiecībā uz nodarbinātības periodiem pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas, ja vien šī pensija ir juridiski spēkā [54] tādējādi, ka attiecīgajiem darbiniekiem saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem ir tiesības pamatoties uz minētajām tiesībām dalībvalstu tiesās, lai nodrošinātu to, ka persona, kas nodod īpašumtiesības, izmaksā attiecīgos pensiju pabalstus [55]. Katrā ziņā tas, vai šajā gadījumā dalībvalsts rīcības brīvība, kas izriet no Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta, ir īstenota, ievērojot noteiktību un skaidrību, kas vajadzīga, lai garantētu tiesisko drošību, ir jāpārbauda dalībvalsts tiesai.

81. Lieta *TMD Friction GmbH* neapšaubāmi nav piemērota attiecībā uz EM, jo, kā apgalvots EM rakstveida apsvērumos, atbilstoši Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktam pensiju pabalsti nebija "maksājami" (franču valodā "*dues*") uzņēmuma īpašnieka maiņas brīdī, kā paredzēts šajā normā, jo nebija iestājušies apstākļi, kas pamatotu to izmaksu, proti, EM gadījumā – sasniedzot pensionēšanās vecumu.

82. Turpretī nostāja attiecībā uz FL ir sarežģītāka, jo viņš ir *bijušais* darbinieks. Lai arī FL pensijas vecumu sasniedza pēc maksātnespējas pasludināšanas (aizejot pensijā 2015. gada 31. jūlijā), no lietas materiāliem papildus izriet, ka FL tiesības uz pensijas pabalstiem bija "garantētas" maksātnespējas procedūras uzsākšanas brīdī. Tādēļ iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai FL maksātnespējas procedūras uzsākšanas brīdī bija tiesības nodrošināt, ka maksātnespējīgā persona, kas nodod īpašumtiesības, izmaksās attiecīgo papildpensiju iepriekš 80. punktā aprakstītajā izpratnē. Ja viņam šādas tiesības bija, īpašumtiesību saņēmēja atbrīvošana no pienākuma izmaksāt minēto pensiju ir saderīga ar Direktīvu 2001/23.

83. Vārdu "maksājami" var saprast tikai tādējādi, ka tas attiecas uz brīdi, kad darbinieks ir tiesīgs saņemt vecuma pensiju, piemēram, iestājoties gadījumam, kas dod tiesības uz pensionēšanos. Vācijas rakstveida argumentos minētās argumentācijas apstiprināšana par to, ka saistības kļūst "maksājamas" par tiesībām, kas vēl tiks iegūtas, ja personai, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, rodas finansiāls apgrūtinājums (proti, pēc maksātnespējas), radītu nerealizējamu situāciju attiecībā uz mantas sadali maksātnespējas gadījumā.

84. Papildus tam, ka tā ir pretrunā Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktam, tā nav arī saderīga ar tiesisko drošību un noteikuma par kreditoru prasījumu vienlīdzīgu apmierināšanu netraucētu darbību. Kā norādīts EM rakstveida apsvērumos, tā kā EM vēl tikai ies pensijā, viņa zaudējumus var tikai novērtēt ar ievērojamu summu 430 EUR apmērā mēnesī no lēstās aroda pensijas summas 1300 EUR mēnesī. Tas kontrastē ar ļoti precīzo aprēķinu 149,98 EUR apmērā, kas liek apšaubīt FL zaudējumus.

53 Skat., piemēram, spriedumu, 1992. gada 20. maijs, Komisija/Nīderlande (C-190/90, EU:C:1992:225), kurā virkne noteikumu, no kuriem daži pieņemti pirms direktīvu stāšanās spēkā, nodrošināja faktiski to īstenošanu. Skat. Prechal, S. *Directives in EC Law*. Oksforda: Oxford University Press, 2005, 77. lpp. Skat. jaunāku spriedumu, piemēram, 2015. gada 11. jūnijs, Komisija/Polija (C-29/14, EU:C:2015:379, 38. punkts).

54 Skat. spriedumu, 2019. gada 7. oktobris, *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:839, 29. punkts).

55 Skat. spriedumu, 2019. gada 7. oktobris, *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:839, 25. punkts).

85. Turklāt vārds "maksājami" atbilstoši Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktam, ņemot vērā to, ka tas ierobežo darbinieku tiesības saskaņā ar Direktīvu 2001/23, ir jāinterpretē šauri [56]. Tas ir jāinterpretē, arī pienācīgi ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2019/1023 (2019. gada 20. jūnijs) par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2017/1132 (Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju) [57], kas dalībvalstīm ir jātransponē līdz 2021. gada 17. jūlijam [58]. Tajā ir paredzēts, ka "saskaņā ar šo direktīvu noteiktajam preventīvās pārstrukturēšanas regulējumam nebūtu jāietekmē tādi prasījumi un tiesības pret parādnieku, kas izriet no aroda pensiju sistēmām, ja minētie prasījumi un tiesības tika uzkrātas laikposmā pirms pārstrukturēšanas" [59]. Tas liecina par tādu Direktīvas 2001/23 interpretāciju, saskaņā ar kuru drīzāk tiek palielināti pienākumi attiecībā uz uzņēmumu, kas tiek pārstrukturēti, īpašumtiesību saņēmēju pensijām, nevis tie samazināti.

86. Tiesiskā drošība katrā ziņā uzliek dalībvalsts tiesai pienākumu pārbaudīt, vai ar iesniedzējtiesas judikatūru, kas pieņemta 1980. gada 18. janvārī, var pamatot Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā ierobežojuma piemērošanu [60].

87. Attiecībā uz pensiju pabalstu aprēķināšanu Tiesa nesen ir atkārtoti apstiprinājusi, ka tiesiskā drošība īpaši stingri ir jāievēro tad, ja runa ir par tiesisko regulējumu, kas var radīt finansiāla rakstura sekas, līdz ar to Savienības tiesībās indivīdiem piešķirtās tiesības ir jāīsteno pietiekami precīzi, skaidri un paredzami, lai ieinteresētā persona varētu precīzi uzzināt savas tiesības un pienākumus un ņemt vērā to noteikumus, kā arī uz tām atsaukties valstu tiesās [61].

88. Tāpat saistībā ar atkāpēm no direktīvām attiecībā uz darbinieku tiesībām darba attiecībās Tiesa ir noteikusi – "ja Savienības tiesības atstāj dalībvalstīm iespēju atkāpties no atsevišķām direktīvas normām, dalībvalstīm sava rīcības brīvība ir jāizmanto, ievērojot Savienības tiesību vispārējos principus, tostarp tiesiskās drošības principu. Tādēļ normas, kas pieļauj fakultatīvas atkāpes no kādā direktīvā paredzētajiem principiem, ir jāievieš, ievērojot noteiktību un skaidrību, kas vajadzīga, lai izpildītu šī principa prasības" [62].

89. No lietas materiāliem izriet un to ir apstiprinājis Komisijas pārstāvis tiesas sēdē, ka aktīvajos pasākumos, ko Vācija veikusi Direktīvas 2001/23 īstenošanai, uzmanība tika koncentrēta uz Vācijas Civilkodeksa 613.a pantu. Tiesas sēdē radās iespaids, ka Direktīvas 2001/23 5. pants un Vācijas tiesību akti maksātnespējas jomā nav saistīti. Tāpēc vēl jo vairāk iesniedzējtiesai ir jāpārliecinās par atbilstību šo secinājumu 87. un 88. punktā izklāstītajiem principiem.

90. Šo iemeslu dēļ es ierosinu atbildēt uz trešo jautājumu tā, kā minēts šo secinājumu 80. punktā.

4. Par ceturto jautājumu

91. Uz ceturto pārformulēto jautājumu ir jāatbild, ka saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta piemērošanas priekšnoteikums ir Direktīvas 2008/94 8. pantā paredzēto prasību izpilde. Bijušam darbiniekam veikto aroda pensijas maksājumu apmēra samazinājums viņa bijušā darba devēja maksātnespējas dēļ ir uzskatāms par

56 Skat. iepriekš 71. punktu.

57 OV 2019, L 172, 18. lpp.

58 34. pants. Kā aplūkots manos secinājumos lietā *Pinckernelle* (C-535/15, EU:C:2016:996, 40. punkts), ES pasākuma interpretācijas konteksts aptver arī tiesību aktus, kas ir būtiski saistīti ar interpretējamo tiesību normu.

59 20. apsvērums.

60 Skat, piemēram, spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, Komisija/Polija (C-29/14, EU:C:2015:379, 38. punkts).

61 Spriedums, 2019. gada 7. oktobris, *Safeway* (C-171/18, EU:C:2019:839, 25. punkts).

62 Spriedums, 2010. gada 21. oktobris, *Accardo* u.c. (C-227/09, EU:C:2010:624, 55. punkts).

acīmredzami nesamērīgu, ja attiecīgā persona saņem vismaz pusi no to maksājumu apmēra, kuri izriet no tās iegūtajām tiesībām, un ja šis bijušais darbinieks šā samazinājuma dēļ jau dzīvo vai viņam nāktos dzīvot zem nabadzības riska sliekšņa, ko attiecībā uz konkrēto dalībvalsti aprēķinājis *Eurostat*, bet par to ir jālemj iesniedzējtiesai.

92. Direktīvas 2008/94 par darba ņēmēju aizsardzību to darba devēja maksātnespējas gadījumā 8. panta priekšnosacījuma statuss, lai mazinātu saistības, kas īpašumtiesību saņēmējiem paredzētas Direktīvas 2001/23 3. panta 1. punktā, neapstrīdami izriet no Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta formulējuma un izmantotā saikļa "ja" ("*provided that*").

93. Kā izklāstīts iepriekš, Direktīvas 2008/94 8. pantam nozīme ir tikai attiecībā uz FL, ņemot vērā, ka ar Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktu ir atļauts izslēgt tikai tos prasījumus, kas "maksājami" pirms īpašumtiesību nodošanas vai maksātnespējas procesa uzsākšanas ar papildu nosacījumu, ka dalībvalsts tiesību aktos ir nodrošināta "aizsardzība, kas ir vismaz līdzvērtīga" tai, kura paredzēta Direktīvā 2008/94. Kopš nolēmuma lietā *Robins* u.c.[63] pasludināšanas judikatūrā ir ieviesta samērīguma pārbaude, kura nosaka minimālo pienākumu nodrošināt 50 % no izmaksājamās vecuma pensijas, kas izriet no iegūtajām tiesībām uz pensiju saskaņā ar papildu aroda pensiju shēmu[64]. Tiesa ir arī noteikusi, ka [..] 8. pantā "ir paredzēts nodrošināt darba ņēmēju interešu aizsardzību ilgtermiņā, ņemot vērā, ka šādas intereses saistībā ar iegūtajām tiesībām vai sagaidāmajām tiesībām principā attiecas uz visu pensijas laikposmu"[65].

94. Ir svarīgi uzsvērt, ka iepriekš aprakstītais sprieduma *Robins* princips ir attīstīts tālāk, ņemot vērā Tiesas 2019. gada 19. decembrī pasludināto spriedumu *Pensions-Sicherungs-Verein*. Tiesa noteica:

"Direktīvas 2008/94 8. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka bijušam darba ņēmējam veikto arodpensijas maksājumu apmēra samazinājums viņa bijušā darba devēja maksātnespējas dēļ ir uzskatāms par acīmredzami nesamērīgu, lai gan attiecīgā persona saņem vismaz pusi no to maksājumu apmēra, kuri izriet no tās iegūtajām tiesībām, ja šis bijušais darba ņēmējs šā samazinājuma dēļ jau dzīvo vai viņam nāktos dzīvot zem nabadzības riska sliekšņa, ko attiecībā uz konkrēto dalībvalsti aprēķinājis *Eurostat*."[66]

95. Lai arī par to būtu jāpārliecinās dalībvalsts tiesai, ņemot vērā, ka FL pieprasa atbildētājam samaksāt tikai papildu pensiju, kas ir par 149,48 EUR lielāka nekā tā, ko viņš saņem, šo slieksni, šķiet, varētu izpildīt, it īpaši, ja FL rakstveida apsvērumos ir norādīts, ka runa ir par zaudējumiem tikai 12,8 % apmērā. Turklāt FL rakstveida apsvērumos izvirzītais arguments, ka tādu darbinieku kā FL pretimnākšanai, lai nodrošinātu, ka uzņēmums turpina darbību, ir nozīme attiecībā uz samērīguma novērtēšanu, judikatūrā nav atzīts.

96. Tomēr jāuzsver, ka Direktīvas 2008/94 8. pantā paredzētais pienākums ir būtiska minimālā garantija darba ņēmēju aizsardzībai to darba devēju maksātnespējas gadījumā (3. apsvērums). Minētais 8. pants dalībvalstīm ir saistošs neatkarīgi no dalībvalstu veiktajiem pasākumiem saistībā ar tiesību uz vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pabalstu nodošanu īpašumtiesību saņēmējiem atbilstoši Direktīvas 2001/23 3. panta 4. punkta a) apakšpunktam, kā arī minimālajiem pienākumiem, kas dalībvalstīm uzlikti ar 3. panta 4. punkta b) apakšpunktu attiecībā uz šādiem pabalstiem kopumā.

63 Spriedums, 2007. gada 25. janvāris (C-278/05, EU:C:2007:56).

64 Turpat, 57. un 59. punkts.

65 Spriedums, *2016. gada 24. novembris, Webb-Sämann (C-454/15, EU:C:2016:891, 27. punkts).*

66 Spriedums, 2019. gada 19. decembris, *Pensions-Sicherungs-Verein* (C-168/18, EU:C:2019:1128, 46. punkts).

97. Tātad kopumā Direktīvas 2008/94 8. pants ir atbalsta mehānisms (*back-stop*), kas liek dalībvalstīm "garantēt darbiniekiem šajā normā paredzēto aizsardzības minimumu [..]"[67]. Šā pienākuma stūrakmens ir ieviest aizsardzību, kas ir ekonomiski pilnīgi neatkarīga no maksātnespējīgas uzņēmuma īpašumtiesības nododošās personas[68]. Tā ir vērsta uz darbinieku neatkarīgi no pasākumiem, ko atbilstoši Direktīvas 2001/23 3. panta 4. punktam dalībvalsts veikusi pensiju jomā. Tas atbilst vienam no pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados ieviesto tā saukto "pārstrukturēšanas direktīvu" galvenajiem mērķiem, proti, mazināt negatīvās sekas, ko pārstrukturēšanas pasākumi izraisījuši sociālajā plāksnē[69].

98. Līdz ar to uz pārformulēto ceturto jautājumu ir jāatbild tā, kā ierosināts šo secinājumu 91. punktā.

IV. Secinājumi

99. Līdz ar to es ierosinu uz pārformulētajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1. Ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēti ierobežojumi attiecībā uz darbinieku papildu aroda pensiju, par kuras izmaksu atbildīgs ir īpašumtiesību saņēmējs saistībā ar personas, kas nodod uzņēmuma īpašumtiesības, maksātnespēju, atbilstoši Savienības tiesībām šādu darbinieku tiesības attiecībā uz īpašumtiesību saņēmēju galvenokārt reglamentē Direktīvas 2001/23/EK (2001. gada 12. marts) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā 5. pants.

2. Pamatlietā minētā maksātnespējas procedūra ietilpst Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta materiālās piemērošanas jomā.

3. Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir atļauts dalībvalsts tiesību aktos paredzēt ierobežojumu, saskaņā ar kuru īpašumtiesību saņēmējam nav pienākuma izmaksāt papildpensiju attiecībā uz nodarbinātības periodiem, kas pabeigti pirms maksātnespējas procedūras uzsākšanas, ja šī pensija ir juridiski spēkā tādā izpratnē, ka attiecīgajiem darbiniekiem saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem ir tiesības rīkoties, lai atsauktos uz šīm tiesībām dalībvalsts tiesās, nolūkā nodrošināt, ka persona, kas nodod īpašumtiesības, izmaksā attiecīgos pensiju pabalstus. Jautājums par to, vai šajā gadījumā dalībvalsts rīcības brīvība, kas izriet no Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta, ir īstenota, ievērojot noteiktību un skaidrību, kas vajadzīga, lai garantētu tiesisko drošību, ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

4. Saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem Direktīvas 2001/23 5. panta 2. punkta a) apakšpunkta piemērošanas priekšnoteikums ir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/94/EK (2008. gada 22. oktobris) par darba ņēmēju aizsardzību to darba devēja maksātnespējas gadījumā 8. pantā paredzēto prasību izpilde. Bijušam darbiniekam veikto aroda pensijas maksājumu apmēra samazinājums viņa bijušā darba devēja maksātnespējas dēļ ir uzskatāms par acīmredzami nesamērīgu, ja attiecīgā persona saņem vismaz pusi no to maksājumu apmēra, kuri izriet no tās iegūtajām tiesībām, un ja šis bijušais darbinieks šā samazinājuma dēļ jau dzīvo vai viņam nāktos dzīvot zem nabadzības riska sliekšņa, ko attiecībā uz konkrēto dalībvalsti aprēķinājis *Eurostat*, bet par to ir jālemj iesniedzējtiesai.

67 C-168/18, EU:C:2019:1128, 40. punkts un tajā minētā judikatūra.

68 Kā paskaidrots ģenerāladvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumos lietā *Webb-Sämann* (C-454/15, EU:C:2016:657, 77. un 78. punkts).

69 Pilnīgākai analīzei skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumus lietā *Plessers* (C-509/17, EU:C:2019:50, 38.–41. punkts).